

โครงสร้าง – หน้าที่ของการเล่นพนันภาคกลาง : กรณีศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจังหวัดชลบุรี

ธนิต โตอติเทพย์^{1*} ชัยณรงค์ เครือนวน² และวิชญะ ศิลาน้อย³

¹คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

²คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

³คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

*Corresponding author: tanit@buu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเงื่อนไขเชิงโครงสร้างที่มีผลต่อการเล่นพนันของผู้คนในพื้นที่ภาคกลาง มีวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ร่วมกับการใช้ข้อมูลจากเอกสาร ผลการศึกษาพบว่า บริบทพื้นที่มีลักษณะของความเป็นเมือง มีการเคลื่อนย้ายของผู้คนเพื่อเข้ามาอยู่ในเมืองมีอัตราสูงและความหลากหลายทางด้านการประกอบอาชีพ การพนันได้เข้ามามีบทบาททางสังคม ในการเป็นกลไกการแสวงหารายได้ของรัฐ การพนันเป็นช่องทางแสวงหารายได้เพื่อการขยับหรือเลื่อนสถานะทางสังคมใหม่ การพนัน คือ สนามของการต่อสู้ ต่อรอง ของผู้คนที่ถูกตอกอยู่ในสถานะรอง การพนันเป็นกิจกรรมสันตนาการเพื่อปลดปล่อยอารมณ์ และการพนันเป็นพื้นที่ของการประกอบสร้างเครือข่ายทางสังคมใหม่ในเมือง แนวทางการจัดการการพนันในสังคมไทย คือ การปรับปรุงข้อกำหนด กฎระเบียบ มาตรการต่าง ๆ ที่สามารถนำไปใช้ได้จริง และการสร้างความชัดเจนเพื่อจำแนกแหว่งนักพนัน ผู้เล่นการพนัน และสร้างการนิยามการพนันใหม่

คำสำคัญ : 1. การพนัน 2. ชุมชนเมือง 3. ภาคกลาง

**Structure–functions of gambling in the central region:
A case study of Ayutthaya and Chonburi provinces**

Tanit Toadithep^{1*}, Chainarong Krueanaun² and Wischaya Silanoi³

¹*Faculty of Humanities and Social Science, Burapha University,
Chonburi 20131, Thailand*

²*Faculty of Political Science and Law, Burapha University,
Chonburi 20131, Thailand*

³*Faculty of Management Sciences, Valaya Alongkorn Rajabhat University,
Pathum Thani 13180, Thailand*

**Corresponding author: tanit@buu.ac.th*

Abstract

This research article aimed to study the structural conditions affecting people's gambling in the central region through a qualitative research method that collected data from interviews and documentary. The result revealed that the area context was urban. There was a high rate of urban migration and a wide variety of occupations. Gambling played a role as a social mechanism that generate the state's income. Gambling is another means of money gaining to shift to a new social status. Gambling is a battlefield for struggling and bargaining among those who are in a subordinate position. In addition, gambling is a recreational activity for emotional release and it offers a space for building new social networks in the city. Guidelines for gambling management in Thai society are improving rules, regulations, and measures that can be truly implemented, creating clarity to distinguish between gambling addicts and gamblers, as well as creating a new definition of gambling.

Keywords: 1. Gambling 2. Urban community 3. Central region

บทนำ

ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมของพื้นที่ภาคกลาง โดยเฉพาะจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และจังหวัดชลบุรี ซึ่งเป็นพื้นที่การเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตรแหล่งสำคัญของประเทศ ได้แก่ การปลูกข้าว การทำปศุสัตว์ การประกอบอาชีพประมงน้ำจืด และประมงน้ำเค็ม การเป็นศูนย์กลางทางด้านการพัฒนาอุตสาหกรรมการผลิตของประเทศ เป็นพื้นที่รองรับการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสำคัญ เช่น เมืองพัทยา ชายหาดบางแสน หรือเมืองมรดกโลกอยุธยา เป็นต้น จึงทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายของผู้คนที่หลากหลายหลั่งไหลเข้ามาเพื่อประกอบสัมมาอาชีพ อาทิ ค้าขายขนาดเล็ก การเป็นแรงงานในอุตสาหกรรมการผลิตและการท่องเที่ยว ส่งผลให้พื้นที่ทางสังคมของเมืองมีกลุ่มทางสังคมที่สามารถจำแนกได้อย่างกว้าง 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ประกอบการรายย่อย กลุ่มแรงงานในอุตสาหกรรมผลิตและภาคบริการ กลุ่มผู้ผลิตในภาคเกษตรกรรม

จากรายงานสถานการณ์การพนัน ปี พ.ศ. 2562 ในพื้นที่ภาคกลาง พบว่า สัดส่วนและประมาณการคนที่เล่นการพนันอยู่ในอัตราร้อยละ 50.6 หรือ คิดเป็นจำนวน 5.58 ล้านคน สัดส่วนผู้ที่เล่นการพนันของจังหวัดชลบุรีสูงในอัตราร้อยละ 60.8 และค่าเฉลี่ยหนี้สินการพนันรายบุคคลอยู่ที่ 30,000 บาท ซึ่งอยู่ในอันดับต้น ๆ ของประเทศ และประชากรในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาเล่นการพนันมีสัดส่วนร้อยละ 51.4 โดยมีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน เฉพาะค่าซื้อสลากกินแบ่ง/หวยรัฐบาลและการพนันอื่น ๆ เป็นจำนวน 37,452,994 บาท (Center for Gambling Studies, 2019) ดังนั้น ภายใต้ความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และความก้าวหน้าของเทคโนโลยี คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษากลไกเชิงโครงสร้างการพนันว่าได้ทำหน้าที่อะไรบ้างในทางสังคมเมืองภาคกลาง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาโครงสร้างและหน้าที่ของการเล่นการพนันในพื้นที่ภาคกลาง

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและกรอบแนวคิดการวิจัย

การทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องที่นำมาสู่การสังเคราะห์เพื่อประกอบสร้างขึ้นเป็นแนวทางการวิจัย คณะผู้วิจัยได้จำแนกออกเป็น 3 แนวทางด้วยกัน ได้แก่ แนวทางที่ 1 การศึกษาการพนันตามแนวทางเชิงประจักษ์ แนวทางที่ 2

การศึกษาการพนันตามแนวทางเศรษฐศาสตร์ และแนวทางที่ 3 การศึกษาการพนันตามแนวทางวัฒนธรรม

แนวทางที่ 1 การศึกษาการพนันด้วยอธิบายเชิงประจักษ์ ที่ให้ความสำคัญและการอธิบายปรากฏการณ์ถึงพฤติกรรมหรือโครงสร้างของการเล่นการพนัน ที่มองว่าการพนันเป็นสิ่งที่สัมพันธ์อยู่กับศีลธรรม และมีผลอย่างมากต่อการศึกษากการพนัน เช่น การศึกษาของ Srangsok, & Plangwan (2014) ที่ศึกษาเกี่ยวกับบ่อนคาสิโน ชองสง่าง-ชองจรรีกเจียม อำเภอลำลูกเกด จังหวัดอุดรธานี ประเทศไทยกับพฤติกรรมการพนันของชาวบ้านชายแดน ด้วยการอธิบายถึงผลกระทบจากการเกิดขึ้นของบ่อนการพนัน เช่น ปัญหาเงินตราครอบครัวย่ำแย่ ขณะที่ด้านบวก คือ การขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ เช่น ราคาของที่ดินเพิ่มสูงขึ้น การเกิดขึ้นของธุรกิจแบบใหม่ในพื้นที่ และมีข้อเสนอ ได้แก่ การออกกฎหมายควบคุม หรือการศึกษาของ Saksai (2004) เรื่อง พฤติกรรมการซื้อหวยใต้ดิน: ศึกษากรณีประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เมือง เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามเพื่อวิเคราะห์และอธิบายทางสถิติ เช่น รายได้ ค่าใช้จ่ายในการเล่นแต่ละครั้ง หรือผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจสังคมของครอบครัว

การศึกษาทางด้านเศรษฐศาสตร์ โดยเฉพาะการใช้เหตุผลทางด้านเศรษฐกิจ (economic rationality) โดยแยกการวิเคราะห์ทางการเมืองและเศรษฐกิจออกจากกันอย่างเด็ดขาด ความคิดด้านวัฒนธรรมมิใช่ความสลับซับซ้อนหากแต่เป็นเพียงภาพสะท้อนทางเศรษฐกิจ ดังในการศึกษาของ Vora-Sittha (2014) เรื่อง ความเป็นไปได้ในการแปลงเงินหยวนเป็นเงินออม: กรณีศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร เก็บข้อมูลด้วยแบบสำรวจและนำผลที่ได้จากการสำรวจมาวิเคราะห์ความเป็นไปได้ด้วยการทดแทนหยวนด้วยสลากออมทรัพย์ และทำการประเมินจำนวนเงินที่คาดว่าจะได้จากเงินหยวนเป็นเงินออมระยะยาว

การศึกษาเชิงพฤติกรรม เก็บข้อมูลทางสถิติในเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ในการศึกษาของ Inthakesorn (2010) เรื่อง พฤติกรรมการเล่นพนันฟุตบอล: กรณีศึกษานักศึกษาระดับอุดมศึกษาแห่งหนึ่งในภาคตะวันออก ชี้ให้เห็นว่าผู้เล่นการพนันส่วนใหญ่เป็นเพศชาย และเมื่อประสบปัญหาทางการเงินจะนิยมใช้เงินเก็บของตนเองมาแก้ปัญหา ในสถานการณ์เฉพาะหน้า Suesawalak (2013) ได้ศึกษา เรื่อง พฤติกรรมการซื้อหวยใต้ดินของประชาชนในตำบลอ่างศิลา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี มีข้อสรุปประเด็นหนึ่งว่า ความสะดวกในการซื้อการให้บริการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเล่นการพนันอยู่ในลำดับต้น ๆ และการศึกษาของ Polyiam

(2003) เรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการ (ซื้อ) เล่นหวยใต้ดินของประชาชน: กรณีศึกษา อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด ได้แสดงให้เห็นว่าการเล่นการพนัน (หวย) ถูกมองเป็นเรื่องของการดำเนินชีวิตประจำวันที่ไม่ได้ขัดต่อกฎระเบียบทางสังคม วัฒนธรรมประเพณีของชุมชน การศึกษาของ Sartupark (2014) เรื่อง พฤติกรรม สาเหตุ และผลกระทบจากการเล่นพนันหวยใต้ดินของประชาชน ในเขตพรางกา จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ อธิบายว่าการเข้าสู่การเล่นการพนันจากการเห็นตัวอย่างของบุคคลใกล้ชิด ผู้เล่นการพนันมีแทบทุกวัยตั้งแต่วัยเรียน วัยทำงาน ขณะที่ผลกระทบที่เกิดขึ้นมีเพียงเล็กน้อย เนื่องจากการพนัน (หวย) ถูกมองว่าเป็นเรื่องของการดำเนินชีวิตประจำวัน

การศึกษาตามแนวทางเชิงประจักษ์และการอธิบายโดยใช้ข้อมูลทางสถิติ ที่มีกบระสบปัญหาการอธิบายที่ยังคงยึดติดอยู่กับกรอบทฤษฎีหรือคำอธิบายที่เกี่ยวกับการพนันที่ส่งผลกระทบในเชิงลบกับสังคมและมีประเด็นการศึกษาที่ยังค่อนข้างน้อยและไม่หลากหลาย ทำให้การศึกษาปราศจากพลวัตของโครงสร้างที่สลับซับซ้อน

แนวทางที่ 2 การศึกษาการพนันตามแนวเศรษฐศาสตร์ การเมืองที่เห็นว่าเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์อยู่กับการเมืองอย่างแนบสนิท ไม่สามารถแยกขาดออกจากกันได้ และมองว่ายังมีความจริงอยู่ก็ระดับหนึ่งภายใต้ภาพสะท้อนทางด้านสังคมซึ่งจะต้องทำการขุดคุ้ย วิพากษ์ เพื่อให้เข้าถึงความจริงที่อยู่ในระดับลึก ดังในการศึกษาของ Piriyarangsana (2003) เรื่อง หวยใต้ดิน : โครงสร้างและการเปลี่ยนแปลงที่ได้ศึกษาในมิติทางด้านประวัติศาสตร์การเล่นหวยในสังคมไทย สู่การเกิดขึ้นของลอตเตอรี่ และอธิบายถึงโครงสร้างความสัมพันธ์ในมิติของทางธุรกรรมที่ประกอบไปด้วย เครือข่ายของหวยใต้ดิน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ซื้อ คนขายและเจ้ามือที่ปรากฏในหลายระดับประกอบขึ้นเป็นเครือข่าย และความสัมพันธ์ระหว่างเจ้ามือและตำรวจที่มีความสัมพันธ์ในลักษณะของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ร่วมกัน การศึกษาของ Praditsil, Tianam, Sarana, Ubalee, & Kwannate (2016) เครือข่ายชนชั้นนำทางเศรษฐกิจการเมือง กระบวนการและผลกระทบของบ่อนกาสิโนตามชายแดนไทย-กัมพูชา ในเขตจังหวัดภาคตะวันออก โดยอธิบายว่ามีการก่อรูปภายใต้เครือข่ายที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีชนชั้นนำในเครือข่าย ประกอบด้วย 2 กลุ่มคือ ชนชั้นนำทางเศรษฐกิจ และชนชั้นนำทางการเมือง และการได้มาซึ่งผลประโยชน์ คือ ผู้ลงทุนบ่อนกาสิโนจะได้ผลประโยชน์จากค่าเช่า สถานที่ ส่วนเจ้าของโต๊ะหรือเจ้ามือ

มีแนวโน้มที่จะได้ประโยชน์จากการเก็บค่าตั้ง และการพนันในรูปแบบที่เป็นเครื่องใช้ไฟฟ้า ด้านผลกระทบจะปรากฏผลในเชิงลบมากกว่าเชิงบวก และการศึกษาของ Wongyeekul (2003) เรื่อง การพนันฟุตบอล ได้อธิบายถึงอุปทาน (supply) ของการพนันฟุตบอลที่มีจำนวนการแข่งขันที่สูง วิธีการเล่นพนันโครงสร้างของผู้ให้บริการและผลตอบแทน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้การพนันฟุตบอลขยายตัว และอุปสงค์ (demand) ที่ประกอบไปด้วยผู้เล่นพนันทั้งในเขตกรุงเทพฯ ปริมณฑล และภูมิภาค โดยสัดส่วนการเล่นพนันจะกระจุกตัวอยู่ในพื้นที่เขตเมืองใหญ่ มีมูลค่าของการเล่นพนันฟุตบอลสูงถึง 89,760 ล้านบาท

แนวทางที่ 3 การศึกษาการพนันตามแนววัฒนธรรมศึกษา ในหนังสือ เรื่อง The Interpretation of Culture: Selected Essays ในหัวข้อ Deep Play: Notes on the Balinese Cockfight เขียนโดย คลิฟฟอร์ด เกียร์ซ (Geertz, 2000) ได้อธิบายถึงวัฒนธรรมชนไก่ในบาหลิ ส่วนหนึ่งที่ทำให้การชนไก่ในบาหลิมีความสามารถสืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ได้คือการพนัน เกียร์ซ ได้อธิบาย “การพนันอันล้ำลึก” (deep play) คือ การพนันที่มีราคาต่อรองสูงเกินจริง หรือการใช้เงินเกินมูลค่าไปในกิจการต่าง ๆ และได้แสดงให้เห็นว่าการพนันชนไก่เป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์เป็นเรื่องของหน้าตาทางสังคม และการแสดงฐานะทางสังคม แม้แต่การพนันก็ยังมีแบ่งช่วงชั้นทางสถานะ เช่น เด็กและผู้หญิงที่มักพนันอยู่ตามเกมพนันขนาดเล็ก นักพนันที่อยู่ในวงขนาดเล็กและขนาดกลาง และบนยอดสุด คือ นักพนันรายใหญ่ที่จะปรากฏตัวอยู่ในวงเดิมพันขนาดใหญ่เท่านั้น การแบ่งกลุ่มเช่นนี้ทำให้การชนไก่เป็นกระบวนการเลื่อนสถานะทางสังคมและการเปลี่ยนกลุ่มทางสังคมด้วย

แนวการศึกษาการพนันเชิงวัฒนธรรมในสังคมไทย จะเน้นที่ปฏิบัติการในชีวิตประจำวัน ถักทอขึ้นเป็นโครงข่ายความสัมพันธ์ของวิถีชีวิต มีมิติที่มองมาจากผู้คนกลุ่มชนชั้นระดับล่าง เช่น การศึกษาของ Panyagaew (2014) เรื่อง พนันบอล อำนาจ และความเป็นชาย ศึกษาความสัมพันธ์ของกลุ่มนักพนันบอลกับวิถีการดำเนินชีวิตสู่การประกอบสร้างอัตลักษณ์ “ความเป็นชาย” และการพนันบอลภายใต้บริบทของอุตสาหกรรมสื่อการกีฬาฟุตบอล ในฐานะที่เป็น “พื้นที่ทางสังคม” ที่สะท้อนถึงเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงอำนาจในชีวิตประจำวัน ได้อธิบายว่าการพนันบอลเป็นกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่ก่อตัวขึ้นพร้อมกับการเติบโตของอุตสาหกรรมฟุตบอลในสังคมไทย และเป็นการสร้าง “พื้นที่ทางสังคม” เป็นประชาสังคมใหม่ของเพศชาย เพื่อสร้างความหมายและ

สร้างตัวตนขึ้นมา การพนันบอลจึงถือเป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เห็นปฏิบัติการในชีวิตประจำวันของผู้ชาย การศึกษาของ Thanchotikan (2014) เรื่อง หว่ย: ความรู้และความหมายในมุมมองของผู้หญิง ได้อธิบายความหลากหลายของการนิยาม “หว่ย” โดยชี้ให้เห็นว่าการเล่นหว่ยมีความหมายที่หลากหลาย ไม่หยุดนิ่งและมีลักษณะเฉพาะที่ขึ้นอยู่กับบริบททางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในแต่ละช่วงเวลา ดังจะเห็นได้จากการนิยามว่าการเล่นหว่ยเป็นการเสี่ยงโชค เป็นเรื่องของโชคชะตาของผู้หญิงไทนอก (หรือไทใหญ่) ขณะที่กลุ่มผู้หญิงที่ประกอบอาชีพค้าขาย รับจ้าง ผู้ประกอบการรายย่อย ซึ่งชีวิตของพวกเขาต้องบริหารจัดการเงินเพื่อหมุนเวียนเป็นค่าใช้จ่ายประเภทต่าง ๆ ของครัวเรือน ทำให้พวกเขามองว่าการเล่นหว่ยเป็นการลงทุนประเภทหนึ่ง หรือกรณีที่ผู้หญิงบางกลุ่มมองว่าการเล่นหว่ยมีความเชื่อมโยงกับความสัมพันธ์ทางสังคม เช่น การให้ความช่วยเหลือทางการเงิน กำลังใจ และทรัพยากรอื่น ๆ

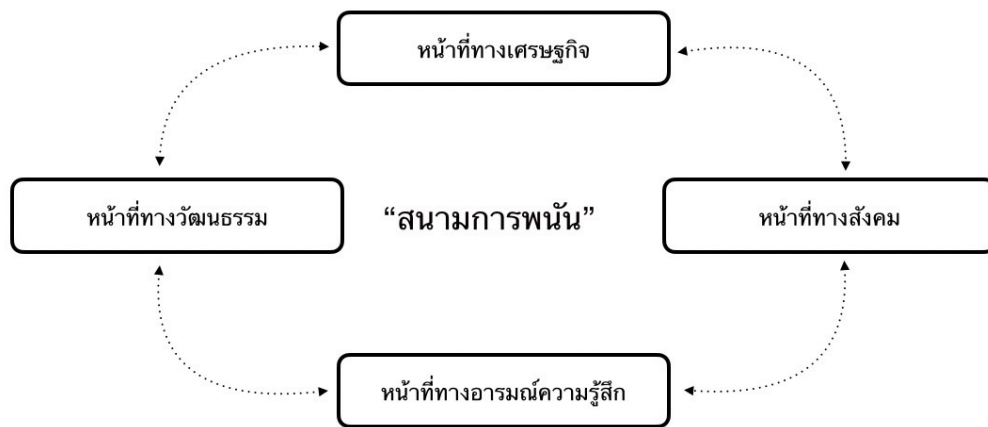
การศึกษาของ Panyagaew (2016) เรื่อง พนันบอลกับไทยลีก มีวิธีการดำเนินการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการอธิบายในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ได้ชี้ให้เห็นในประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจว่า อาชีพของผู้เล่นการพนันส่วนใหญ่ คือ ลูกจ้างและพนักงานบริษัทที่มีความสอดคล้องกันระหว่าง “เวลาและการพักผ่อนหย่อนใจ” การเล่นเกมพนันฟุตบอลกลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมแฟนบอลและอุตสาหกรรมฟุตบอลที่ขยายตัวเพิ่มมากขึ้นพร้อม ๆ กับการเติบโตของพื้นที่แบบเมือง “การเล่นการพนันบอล คือปฏิบัติการทางสังคม” เป็นการเล่นเพื่อใช้ชีวิต แสดงให้เห็นถึงความสามารถ การคาดคะเน ทำนายผลการแข่งขัน และความสนุกสนานจากการทำนาย และการศึกษาของ Toaditthep (2018) เรื่อง การพนันฟุตบอลในชีวิตประจำวันของสังคมอุตสาหกรรมแห่งหนึ่งในภาคตะวันออก ได้อธิบายว่าภายใต้เงื่อนไขเชิงโครงสร้างในสังคมอุตสาหกรรมที่มีความเหลื่อมล้ำค่อนข้างสูง การไม่มีพื้นที่สาธารณะให้ผู้คนเหล่านี้ได้เข้ามาใช้และแสดงออก และการถูกนิยามเป็นกลุ่มประชากรแฝงจนกลายเป็นผู้แปลกแยกของรัฐท้องถิ่น ได้ก่อให้เกิดรูปแบบการเล่นพนันที่ได้กลายมาเป็นชีวิตประจำวันหรือวัฒนธรรมร่วมอันหนึ่งของแรงงานระดับล่าง เพื่อแสวงหารายได้และการยกระดับทางสังคมในชีวิต

จากการทบทวนเอกสารวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง แสดงให้เห็นถึงสถานภาพองค์ความรู้ของการศึกษาการพนัน

ในสังคมไทยที่อาจจำแนกได้เป็น 2 มุมมอง ได้แก่ กลุ่มที่หนึ่งมองว่าการพนันเชิงลบหรือสังคมพยาธิ (social pathology) เห็นว่าการพนันจะนำไปสู่การสร้างปัญหาให้กับสังคมปรากฏในกลุ่มการศึกษาการพนันตามแนวทางเชิงประจักษ์ และการศึกษาตามแนวทางเศรษฐศาสตร์ กลุ่มที่สองมองว่าการพนันเป็นการพักผ่อน งานอดิเรกและการผ่อนคลายดังปรากฏในการศึกษาการพนันตามแนวทางวัฒนธรรม จากการทบทวนองค์ความรู้การพนันที่ผ่านมา คณะผู้วิจัยได้นำมาพัฒนาร่วมกับแนวคิดของกลุ่ม Structural functionalism เพื่อสร้างขึ้นเป็นกรอบความคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบความคิดการวิจัยในบทความนี้จะอธิบายผ่านแนวคิดของ Edward Devereux และถูกพัฒนาต่อจาก Nechama Tec โดยอธิบายว่าการพนันในฐานะที่เป็นหน้าที่หนึ่งทางสังคม ซึ่งอยู่ในฐานความคิดของ Structural functionalism ได้สร้างข้อถกเถียงกับกลุ่ม Social pathology เห็นว่าการพนันส่งผลให้เกิดอาการเจ็บป่วยทางสังคม โดยกลุ่มนี้เห็นว่าการพนันทำหน้าที่ผ่อนคลายความตึงเครียด ความผิดหวังของบุคคล โดยความรู้สึกนั้นถูกสร้างขึ้นโดยระบบทุนนิยม ที่ปัจเจกบุคคลอยู่ภายใต้วิถีการผลิตแบบอุตสาหกรรมซึ่งไม่มีทางที่ทุกคนจะประสบความสำเร็จได้ ถึงแม้ว่าจะพยายามอย่างหนักหน่วงมากขนาดไหนก็ไม่มีทางที่จะเป็นไปได้ การพนันสามารถช่วยลดความตึงเครียดและเยียวยาความผิดหวัง ความรู้สึกที่ผู้เล่นการพนันจะสามารถควบคุมและจัดการทรัพยากรบางอย่างของตนเองได้ ขณะเดียวกันกลุ่มนี้ก็ถูกวิพากษ์วิจารณ์จากกลุ่มการเมืองฝ่ายซ้ายว่าบงกชหน้าที่ของการพนันตามความคิดของ Tec จะธำรงรักษาระเบียบทางสังคมให้กับผู้มีอำนาจอยู่เสมอ เช่น ชนชั้นนายทุน และการพนันคือการปกป้องผลประโยชน์ของพวกเขา (นายทุน) โดยมีหน้าที่เป็นยาฝิ่นของประชาชน “Opium of the People” โดยกลุ่มนี้จะอ้างอิงย้อนกลับไปยังงานของ Karl Marx’s เกี่ยวกับศาสนากับชนชั้นแรงงาน (McMillen, 1996; Frey, 1984) อย่างไรก็ตามคณะผู้วิจัยได้ตระหนักถึงข้อถกเถียงที่ผ่านมาอย่างสำคัญและเห็นว่าการพนันยังคงมีบทบาทหน้าที่ทางสังคมในบริบทของพื้นที่ภาคกลาง สามารถแสดงได้ดังภาพที่ 1 ซึ่งสนามการพนันในพื้นที่ของภาคกลางยังคงมีบทบาทอยู่ด้วยกัน 4 ด้าน ได้แก่ หน้าที่ทางเศรษฐกิจ หน้าที่ทางวัฒนธรรม หน้าที่ทางสังคม และหน้าที่ทางอารมณ์ความรู้สึก โดยหน้าที่แต่ละด้านวางอยู่บนโครงสร้างทางสังคมและปฏิบัติการของผู้คนอย่างสลับซับซ้อน

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

คณะผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ มีการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 วิธีการ คือ

1. การศึกษาเอกสาร เอกสารที่จะใช้ในงานวิจัยนี้มี 2 ประเภท คือ เอกสารชั้นต้น (primary data) เป็นข้อมูลที่ยังไม่ได้ผ่านการวิเคราะห์และสังเคราะห์ เป็นข้อมูลดิบ เช่น เอกสารเชิงสถิติทางราชการ เอกสารรายงานของท้องถิ่น เอกสารเผยแพร่โดยเจ้าของผลงานเป็นผู้บันทึกโดยตรง เป็นต้น และเอกสารชั้นรอง (secondary data) เป็นข้อมูลที่ได้ผ่านการวิเคราะห์แล้วระดับหนึ่งและเพื่อช่วยให้วิเคราะห์สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เอกสารชั้นรองเหล่านี้ที่สำคัญ เช่น หนังสือพิมพ์ บทความ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

2. การสัมภาษณ์จะใช้แบบเจาะลึก (in-depth interview) เป็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (semi-structured or guided interview) เพื่อเปรียบเทียบข้อมูลจากผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยที่หลากหลาย พร้อมกับการเก็บรวบรวมสาระการรับรู้โลกและประสบการณ์ของผู้มีส่วนร่วม จำนวน 76 ราย การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างนั้น จะมุ่งรวบรวมข้อมูลเพื่อนำข้อมูลมาอ้างอิงและอธิบายในประเด็นต่าง ๆ ของการศึกษาโดยการเข้าไปหาข้อมูลในพื้นที่ 2 จังหวัด คือ จังหวัดชลบุรี และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากกลุ่มผู้ประกอบการรายย่อย แรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม ผู้ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม และกลุ่มเยาวชนที่อยู่ในจังหวัดชลบุรีและพระนครศรีอยุธยา การนำเสนอข้อมูลจากการสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยจะนำเสนอในรูปแบบของการสังเคราะห์เพื่อยกระดับการอธิบายและสร้างข้อสรุปเชิงแนวคิดบนพื้นที่การศึกษา

การตรวจสอบข้อมูลจากการเก็บรวบรวม เพื่อให้ข้อมูลมีความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือ การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ

โดยการใช้หลักการสามเส้า (triangulation) และวิธีวิทยาการในการวิเคราะห์ข้อมูล และใช้การวิเคราะห์เชิงโครงสร้างและผู้กระทำการ (structure and agency analysis) โดยให้ความสำคัญกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้กระทำการทางสังคม (agency) และพลังของโครงสร้างสังคม (structure) ตามหลักวิชาวิธี (dialectic) กล่าวคือ บางสถานการณ์ผู้กระทำการมีบทบาทในการกำหนดโครงสร้างสังคม ขณะที่บางสถานการณ์โครงสร้างสังคม ก็มีพลังในการกำหนดวิถีชีวิตของผู้กระทำการสำหรับการวิเคราะห์โครงสร้างและผู้กระทำการ (Praditsil, & Krueanuan, 2013: 30-32)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาโครงสร้างของการเล่นพนันในพื้นที่ภาคกลางจะนำเสนอตามประเด็นต่อไปนี้

1. เมืองที่เหลื่อมล้ำ ผู้คน และสังคมออนไลน์

บริบทของภาคกลางโดยเฉพาะพื้นที่ที่ใช้ศึกษาจะมีลักษณะของ “ความเป็นเมือง” ดังจะเห็นได้จากความเปลี่ยนแปลงและการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจของเมือง ความเจริญเติบโตทางด้านอุตสาหกรรมการผลิต ได้แก่ นิคมอุตสาหกรรม การผลิตทั้งชิ้นส่วนรถยนต์ ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมการขนส่ง (ท่าเรือ) หรืออุตสาหกรรมทางด้านพลังงาน ความเจริญเติบโตของการผลิตภาคอุตสาหกรรมได้เบียดขับพื้นที่การผลิตทางการเกษตรเริ่มลดน้อยลงทั้งในพื้นที่จังหวัดชลบุรี และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ขณะเดียวกันการขยายตัวของอุตสาหกรรมภาคบริการ ได้แก่ กลุ่มธุรกิจรายย่อยการท่องเที่ยว ภาคบริการ เป็นต้น การเติบโตของความเป็นเมืองได้เป็นแรงจูงใจที่ทำให้ผู้คนในพื้นที่ต่างภูมิลำเนาเข้ามาเสี่ยงโชค แสวงหางานทำเป็นแรงงานลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม หรือการรวบรวมเงินทุนมาเปิดร้านค้าขายเล็ก ๆ

น้อย ๆ (การเป็นผู้ประกอบการอาชีพอิสระ) หรือการเห็นช่องทาง การประกอบอาชีพบนแพลตฟอร์ม (platform) ออนไลน์ เช่น ขั้วแก๊บ (Grab) เป็นต้น ผู้คนเหล่านี้ส่วนมากเป็นแรงงาน จากต่างถิ่นหรือกลุ่ม “ประชากรแฝง” ซึ่งมีสัดส่วนค่อนข้างสูง เมื่อเปรียบเทียบกับปริมาณของประชากรตามภูมิสำเนา การเข้าสู่ระบบการผลิตเชิงอุตสาหกรรมทำให้เมืองเติบโตทั้งใน เชิงกายภาพ และเชิงเศรษฐกิจ

ในปี พ.ศ. 2562 สภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ได้จัดทำรายงานค่าเฉลี่ยรายได้ต่อหัวจากผลิตภัณฑ์ มวลรวมจังหวัดต่อหัว (Gross Provincial Product per capita: GPP per capita) ได้แสดงให้เห็นว่าจังหวัดชลบุรีมี ผลิตภัณฑ์จังหวัดต่อปีอยู่ที่ 571,234 บาท/ปี อยู่ในอันดับ 3 ของประเทศ และจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอยู่ที่ 439,159 บาท/ปี อยู่ในอันดับ 6 ของประเทศ หากพิจารณาตามตัวเลข ทางเศรษฐกิจเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่าผู้ที่อาศัยอยู่ในเขตเมือง ของพื้นที่ภาคกลางน่าจะมีรายได้อยู่ในระดับสูงติดอันดับต้น ๆ ของประเทศ อย่างไรก็ตามการเติบโตทางเศรษฐกิจของเมือง เพิ่มขึ้น อัตราค่าครองชีพในเมืองมีอัตราสูงขึ้น (Office of the National Economic and Social Development Council, 2019)

ขณะเดียวกัน ปรากฏการณ์ของความเหลื่อมล้ำดังใน รายงานสถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำของ ประเทศไทย พ.ศ. 2563 ได้แสดงให้เห็นว่าความเหลื่อมล้ำ ทางเศรษฐกิจยังคงอยู่ในระดับค่อนข้างสูงโดยเฉพาะ ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ สอดคล้องกับรายงานจาก ศูนย์วิจัยของเกียรตินาคินภัทร ได้อธิบายว่าความเหลื่อมล้ำ ในประเทศไทยมีแนวโน้มปรับสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็น ได้จากสัดส่วนสินทรัพย์ที่ถือครองโดยคนร้อยละหนึ่งที่รวยที่สุด มีการเติบโตของรายได้ที่รวดเร็วกว่าคนรายได้น้อยจนเกิด เป็นภาวะรวยกระจุกจนกระจาย ประเด็นหนึ่งที่รายงาน ได้ชี้ให้เห็นถึงสาเหตุที่ทำให้โครงสร้างรายได้ของประเทศไทย มีความเหลื่อมล้ำสูง ได้แก่ วิธีการผลิตในภาคเกษตรกรรม ที่ต้องเผชิญอยู่กับความตกต่ำของราคาสินค้า การเติบโต ของรายได้ที่ต่ำ ความเหลื่อมล้ำทางด้านโอกาสการศึกษา สิทธิของแรงงานอยู่ในระดับต่ำและไม่มีอำนาจต่อรอง ค่าแรง ที่เติบโตช้ากว่าเศรษฐกิจ ผลกำไรที่กระจุกตัวอยู่ในบริษัท ขนาดใหญ่เกิดการกีดกันทางการค้ารายเล็กเข้ามาแข่งขัน ได้ยาก การขาดมาตรการสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือผู้คนที่ มีรายได้น้อยอย่างเป็นระบบ และขาดรัฐสวัสดิการที่เข้มแข็ง ซึ่งปรากฏค่อนข้างชัดเจนในกลุ่มของผู้ประกอบการรายย่อย

ขนาดเล็ก กลุ่มแรงงานระดับล่าง และกลุ่มผู้ผลิตในภาค เกษตรกรรม

การขยายตัวของเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตที่ทำให้ผู้คน ได้รับรู้ข่าวสารต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว และการเชื่อมต่อกับ ผู้คนที่อยู่ในโลกดิจิทัลโดยไม่จำเป็นต้องพบกัน การเกิดขึ้น ของแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ที่ผู้คนสามารถเข้าไป แสดงตัวตนได้อย่างมีอิสระและเสรีภาพ ภาพการรับรู้บนสื่อ สังคมออนไลน์ที่ผู้คนต่างแสดงตัวตนบนความสำเร็จตาม แบบฉบับของชนชั้นกลางในระดับบน เช่น การกินอาหารที่มี ราคาแพง การเดินทางท่องเที่ยวในต่างประเทศ การซื้อ รถคันใหม่ ซื้อข้าวของเครื่องใช้ เครื่องอำนวยความสะดวกใหม่ การเดินทางพักผ่อน การผลิตซ้ำของภาพเหล่านี้ได้เป็น ตัวชี้วัดหนึ่งของความสำเร็จในชีวิตแบบชนชั้นกลาง และ การเกิดขึ้นของแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ยังเปิดช่องทาง ให้กับผู้คนเข้ามาใช้ประโยชน์ เช่น การขายสินค้าออนไลน์ การโฆษณาประชาสัมพันธ์ การเปิดบริษัทหรือธุรกิจให้ บริการตามแพลตฟอร์มต่าง ๆ รวมไปถึงการเปิดให้บริการ เล่นพนันออนไลน์ ความต้องการความสำเร็จในชีวิตอย่าง รวดเร็วทำให้กลุ่มคนรุ่นใหม่ เยาวชนต่างเข้ามาใช้บริการ อยู่บนแพลตฟอร์มเหล่านี้เป็นจำนวนมากเพื่อหารายได้จาก การขายสินค้าของตนเอง ประกอบธุรกิจ หรือการหารายได้ จากการเล่นพนัน จนอาจกล่าวได้ว่าการรับรู้ข่าวสารบนสื่อ สังคมออนไลน์ที่สะท้อนถึงความสำเร็จของบุคคลสาธารณะ หรือคนที่คุ้นเคยได้กลายเป็นแรงจูงใจอีกด้านหนึ่งที่ทำให้ผู้คน บนสื่อสังคมออนไลน์ต่างต้องการประสบความสำเร็จในชีวิต อย่างรวดเร็ว

2. การพนันในเชิงโครงสร้างหน้าที่ทางสังคม

เนื่องจากการพนันเปรียบเสมือนกลไกทางสังคมหนึ่ง สามารถอธิบายได้ตามประเด็นดังนี้

2.1 โฉมหน้าของผู้จัดการและเจ้ามือการพนันไทย การตรา พระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 เพื่อควบคุมการเล่น การพนันของรัฐไทย ตามมาตรา 4 ได้มีข้อกำหนด ไว้อย่างชัดเจนว่า การจัดให้มีการเล่นการพนันเกิดขึ้นได้โดย 2 เงื่อนไขที่จำแนกออกตามบัญชี ก. และบัญชี ข. กล่าวคือ การพนันที่อยู่ในบัญชี ก. รัฐบาลสามารถอนุญาตให้เล่นได้ ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ด้วยการออกพระราชกฤษฎีกา และการพนันที่อยู่ในบัญชี ข. จะจัดให้มีขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ รัฐมนตรีเจ้าหน้าที่ หรือเจ้าพนักงานออกใบอนุญาตให้ หรือ ประกาศโดยกฎกระทรวงที่อนุญาตให้จัดขึ้นได้โดยไม่ต้องมี ใบอนุญาต ภายใต้ข้อกำหนดนี้ทำให้รัฐบาลไทยเข้ามามี

บทบาทในฐานะของผู้จัดการการพนันในสังคมไทยด้วยการพิจารณาว่าจะอนุญาตให้การพนันชนิดใดสามารถเกิดขึ้นได้อย่างเป็นกิจจะลักษณะ (Gambling Act B.E. 2478, 1935)

การเข้ามามีบทบาทในการเป็นผู้จัดการการพนันของรัฐบาลไทย โดยมีเป้าหมายหลัก คือ การควบคุมคน เช่น การปราบปรามและป้องกันมิให้ผู้คนโดยเฉพาะวัยรุ่น นักเลงเข้าไปจับกลุ่มรวมตัวกัน ป้องกันการลักลอบการมั่วสุมกันของประชาชน ดังปรากฏในเหตุผลของการประกาศใช้กฎกระทรวงฉบับที่ 18 (พ.ศ. 2504) ออกตามความในพระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478 ว่ามีประชาชนเข้าเล่นการพนันเป็นจำนวนมาก ผักไผ่การพนันจนขาดความสนใจต่อการเล่าเรียนและอาชีพ ซึ่งส่งผลต่อความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของชาติ อย่างไรก็ตามรัฐบาลก็ไม่ได้กำหนดข้อห้ามเล่นการพนันอย่างเบ็ดเสร็จและเด็ดขาด แต่เป็นไปในทางตรงกันข้าม รัฐบาลเข้ามามีบทบาทในการกำหนดกฎเกณฑ์ที่ผู้จัดที่พึงได้รับผลประโยชน์จากการพนันตามมาตรา 4 วรรคที่ 2 แต่จะต้องดำเนินการขออนุญาตจากเจ้าพนักงานผู้รับผิดชอบเสียก่อน โดยข้อกำหนดการขออนุญาตมีการกำหนดสถานที่ วันและกำหนดเวลาที่เล่นได้ตามกฎหมาย และจะต้องดำเนินการชำระค่าธรรมเนียมในการขออนุญาตในการเล่นการพนันแต่ละชนิดด้วย (Ministerial Regulation No. 18, (B.E. 2504) Gambling Act B.E. 2478, 1961) ต่อมารัฐบาลเห็นว่าค่าธรรมเนียมการขออนุญาตเล่นการพนันอยู่ในอัตราต่ำเกินไป ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ ณ ขณะนั้น จึงประกาศกฎกระทรวง ฉบับที่ 20 (พ.ศ. 2524) ออกตามความในพระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478 เพื่อเพิ่มอัตราค่าธรรมเนียมในการขออนุญาตขึ้นให้สอดคล้องกับสถานการณ์ (Ministerial Regulation No. 20 (B.E. 2524) Gambling Act B.E. 2478, 1981)

ตามพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 ทำให้รัฐบาลไทยเข้ามามีบทบาทในการจัดการดูแลและควบคุมการเล่นการพนันในสังคมไทย โดยเห็นว่าหากมีการกำหนดมาตรการต่าง ๆ ตามข้อกำหนดของรัฐบาลจะไม่ก่อให้เกิดการมั่วสุมของประชาชน เนื่องจากภาครัฐจะสามารถเข้ามาควบคุมดูแลการเล่นการพนันตามที่ผู้ร้องขออนุญาตในการเล่นได้

การออกความในพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 เปิดโอกาสให้รัฐเข้ามามีบทบาทประกอบธุรกิจการพนันถูกกฎหมายได้ ดังในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี ได้ออกประกาศกระทรวงการคลังจัดตั้งสถาน “กาสิโน” เมื่อวันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2482

ที่กิ่งอำเภอหัวหิน อำเภอปราณบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยอาศัยอำนาจในการเปิดสถานกาสิโน (casino) โดยกำหนดชนิดการพนันที่ให้เล่นได้รวม 5 ชนิด คือ 1) แปะเต๋า และบาคาร่า 2) จั๊ปยี้ก 3) น้ำเต้า 4) ไฮโล และ 5) ซลุกขลิกลี เหตุผลที่มีการเสนอการจัดตั้งสถานกาสิโนในช่วงเวลานั้น เนื่องจากต้องการหารายได้มาชดเชยจากการยกเลิกค่ารัชูปการและอากรอื่น ๆ โดยมีการคาดการณ์ว่าจะสามารถสร้างรายได้ได้ราวปีละ 3 ล้านบาทต่อปี สถานกาสิโนได้เปิดดำเนินการเรื่อยมาและเริ่มส่งผลกระทบทางสังคม เกิดอาชญากรรม ทำให้ประชาชนไม่เป็นอันทำงาน จึงมีการยกเลิกในภายหลังในสมัยรัฐบาลควง อภัยวงศ์ (Limsatit, 2013; Jeamteerasakul, 2008)

เมื่อวันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2482 คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้โอนกิจการสลากกินแบ่งรัฐบาลและสลากบำรุงเทศบาลมาสังกัดอยู่กับกระทรวงการคลัง และได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการออกสลากกินแบ่งรัฐบาลขึ้น โดยมีพระยาพรหมทัตศรีพิลาส เป็นประธานกรรมการ และต่อมาสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลเป็นนิติบุคคล และเป็นรัฐวิสาหกิจสังกัดกระทรวงการคลัง บริหารงานภายใต้การประกาศพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล พ.ศ. 2517 โดยกฎหมายเงินที่ได้รับจากการจำหน่ายสลากกินแบ่งรัฐบาล ได้กำหนดบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการจัดสรรเงินที่สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลได้จากการจำหน่ายสลากกินแบ่งรัฐบาลใหม่ โดยให้จัดสรรเงินร้อยละหกสิบเป็นเงินรางวัล ไม่น้อยกว่าร้อยละยี่สิบสามเป็นรายได้แผ่นดินและไม่เกินกว่าร้อยละสิบเจ็ดเป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารงานซึ่งรวมทั้งค่าใช้จ่ายในการจำหน่ายสลากกินแบ่งรัฐบาลด้วย และในกรณีผู้ถูกรางวัลหรือผู้มีสิทธิเรียกร้องเงินรางวัลแต่ไม่มารับเงินรางวัลภายในระยะเวลาตามกำหนดจะต้องนำส่งเป็นรายได้ให้กับรัฐ และเมื่อพิจารณาจากโครงสร้างการบริหารและการจัดสรรผลประโยชน์ที่เป็นเงินตราจะเป็นที่ค่อนข้างชัดเจนว่ารัฐบาลทำหน้าที่เป็นเจ้ามือใหญ่ในการออกสลากกินแบ่งฯ ซึ่งทำหน้าที่เป็นจุดอ้างอิงสำคัญของผู้ประกอบการเจ้ามือรับแทงหวยใต้ดิน (The Government Lottery Office, 2020)

ในรัฐบาลนายทักษิณ ชินวัตร ด้วยความพยายามของรัฐที่มีเจตจำนงเข้ามาเป็นเจ้ามือในการแข่งขันกับผู้ประกอบการเจ้ามือหวยใต้ดินด้วยการออกจำหน่ายในรูปแบบสลากพิเศษแบบเลขท้าย 3 ตัว และเลขท้าย 2 ตัว โดยวัตถุประสงค์หลัก คือ การปราบปรามหวยใต้ดิน และรัฐบาลนำเงินรายได้จากการขายหวยบนดินไปดำเนินโครงการ 1 อำเภอ 1 ทุน

(One District One Scholarship) ด้วยการให้ทุนนักเรียนในพื้นที่ต่างจังหวัดไปเรียนต่อในต่างประเทศ ซึ่งก็เป็นไปได้จริง ต่อมาโครงการนี้จึงถูกยกเลิกไปในปี พ.ศ. 2549 หลังรัฐประหาร แต่ก็ยังมีความพยายามที่จะรื้อฟื้นการออกสลากหอยบนดินกันอยู่อย่างเนื่อง ๆ ตั้งแต่สมัยรัฐบาลของยิ่งลักษณ์ ชินวัตร จนกระทั่งในสมัยรัฐบาลทหาร

2.2 พื้นที่ทางอารมณ์ความรู้สึก การผลิตซ้ำ ความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจสังคมของเมืองอาจเป็นแรงผลักดันหนึ่งที่ทำให้ผู้คนในระดับล่างเข้าสู่เส้นทางการพนันเพื่อเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะทำให้พวกเขาสามารถแสวงหารายได้เพิ่มเติมหรือชดเชยค่าใช้จ่ายที่มีอัตราเพิ่มสูงขึ้นหรือบางส่วนอาจมองไม่เห็นว่าจะสามารถขยับเลื่อนสถานะทางสังคมใหม่ของตนเองด้วยการประกอบอาชีพหลักของตนเอง ดังในกรณีของผู้ประกอบการรายย่อยขนาดเล็กที่ต้องเผชิญอยู่กับความเสี่ยงที่ต้องพึ่งพาอยู่กับความไม่แน่นอนในแต่ละวัน หรือการแข่งขันที่ค่อนข้างสูงภายในกลุ่มผู้ประกอบการรายย่อยด้วยกัน ขณะที่พวกเขาแทบไม่มีอำนาจแบบใดที่จะไปต่อกรกับทุนขนาดใหญ่ หรือร้านค้าแบบทันสมัยได้ (modern trade) รายได้ที่มีความผันผวนไม่แน่นอนบางวันอาจได้มาก บางวันอาจได้น้อย หรือบางครั้งอาจได้แค่ประทังชีวิตได้ในแต่ละวัน ผู้ประกอบการรายย่อยนี้แทบทั้งหมดจะอยู่บนกระบวนหลักประกันทางสังคม หรืออาจมีเพียงหลักประกันสุขภาพขั้นพื้นฐาน

2.2.1 ความไม่แน่นอนของอนาคต กลุ่มแรงงานอุตสาหกรรมต่างตกอยู่ในชะตากรรมทางเศรษฐกิจที่มีได้แตกต่างจากกลุ่มผู้ประกอบการรายย่อยมากนัก การถูกบีบบังคับให้ทำงานล่วงเวลาทั้งในทางตรงและทางอ้อมที่ส่งผลต่อการจัดการเวลาส่วนตัวหรือเวลาที่แรงงานเหล่านี้จะนำไปใช้ชีวิตร่วมกับครอบครัว ความทุ้มเท่งร่างกายและจิตวิญญาณให้กับระบบการผลิตแบบอุตสาหกรรมด้วยความคาดหวังที่ได้รับส่วนแบ่งผลกำไรจากบรรดากลุ่มผู้บริหารโรงงานนายทุนเจ้าของกิจการช่วงปลายปีหรือเงินโบนัสด้วยความคาดหวังว่าเงินก้อน ๆ นี้ จะเป็นเงินเก็บออมที่พวกเขาจะนำไปต่อยอดการลงทุน การเป็นเงินออม จับบ่ายใช้สอยหรือชำระหนี้สินที่ได้กู้ยืมระหว่างปี แต่ผลที่รับกลับไม่เป็นไปอย่างที่คาดหวังไว้ ดังคำกล่าวของแรงงานว่า *“ทำไ้ทั้งปี สิ้นปีบอกขาดทุนไม่มีโบนัส”* จนทำให้แรงงานหลายรายเริ่มท้อแท้และสิ้นหวัง แต่ก็ไม่มีทางเลือกที่จะประกอบอาชีพอื่น ๆ จึงจำเป็นต้องก้มหน้ายอมรับชะตากรรมที่ตนเองไม่สามารถกำหนดได้เลยแม้เพียงเล็กน้อย

การผลิตของผู้คนในภาคการเกษตรอาจดีกว่าผู้ประกอบการรายย่อย และแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม เนื่องจากปัจจัยการผลิตยังอยู่ในมือของตนเองโดยเฉพาะการมีที่ดินสำหรับการเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ และอยู่อาศัย ถึงแม้ต้องประสบปัญหาจากราคาพืชผลทางการเกษตรที่ตกต่ำ ปัญหาจากความแปรปรวนทางด้านสภาพภูมิอากาศ น้ำท่วม น้ำแล้ง จนก่อให้เกิดปัญหาที่ต้องเผชิญอยู่กับหนี้สินอยู่เป็นประจำ แต่ผู้คนในกลุ่มนี้ยังสามารถกำหนดวิถีการผลิตได้ด้วยตนเอง และบางครั้งยังสามารถกำหนดราคาขายได้ในสินค้าบางประเภท เช่น พืชผัก ในช่วงฤดูที่ขาดแคลน ทำให้พวกเขายังพอจะมีกำไรหลงเหลือมาจับบ่ายใช้สอยได้อยู่บ้าง ทางด้านสายสัมพันธ์ทางสังคมเกษตรกรรมยังคงพอให้เห็นความเชื่อมโยงกันอยู่ในรูปแบบของเครือญาติหรือเครือญาติเสมือน

ขณะที่กลุ่มเยาวชนอยู่ภายใต้การขยายตัวของระบบเศรษฐกิจทางสังคมเมือง พวกเขาเหล่านี้บางส่วนอาจไม่ได้อยู่ในระบบการผลิต เช่น การประกอบธุรกิจส่วนตัว แรงงานและลูกจ้าง หรือทำการเพาะปลูก และกลุ่มเยาวชนนี้มีความพยายามที่จะถูกทำให้เป็น “เด็ก” พร้อมความรับผิดชอบหน้าที่เพียงไม่กี่อย่าง เช่น การศึกษา ช่วยเหลืองานบ้าน เป็นต้น จากระบบการเลี้ยงดูแบบชนชั้นกลางที่พ่อแม่กำกับดูแล แก้ไขปัญหาแทนบุตรหลาน หรือหากพิจารณาตามบทความกระบวนการทำให้เด็กศึกษากลายเป็น “เด็ก” ที่บอกว่าตราบไคที่พวกเขาอยู่ในระบบการศึกษาก็ต้องเป็น “เด็ก” ตลอดไป (Satayanuruk, 2015)

ขณะเดียวกันนี้โลกแบบใหม่ที่วางอยู่บนสังคมออนไลน์ การเคลื่อนไหวของผู้คนบนสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ กลุ่มเยาวชนแทบทั้งหมดจะใช้ชีวิตประจำวันทั้งในโลกจริงและโลกเสมือนจริง การกำหนดกรอบแนวทางให้กับเยาวชนด้วยวิธีการที่ทำให้พวกเขาเป็นเด็กแทบเป็นไปไม่ได้เนื่องจากเยาวชนกลุ่มนี้จะมีสามารถในการเรียนรู้การรับรู้ผ่านระบบการสื่อสาร ท่ามกลางการแสวงหาความรู้ที่ไม่มีขีดจำกัด เยาวชนเหล่านี้ต่างเรียนรู้กับแหล่งความรู้ต่าง ๆ ผู้ทรงอิทธิพลในสังคมออนไลน์ที่ประสบความสำเร็จ (influencers, net idol) จึงทำให้เยาวชนกลุ่มนี้มีความต้องการที่รวดเร็ว ทันทีและไม่สามารถที่จะรอได้เป็นระยะเวลาที่ยาวนาน

2.2.2 บทบาทหน้าที่ของการพนันในสังคม เป็นพื้นที่หรือสนามที่ผู้คนที่ต้องเผชิญอยู่กับแรงกดดันทางสังคม การถูกเอารัดเอาเปรียบหรือการได้รับความไม่เป็นธรรมในการเป็นลูกจ้าง พนักงาน และความผิดหวังจากการประกอบอาชีพต่างเข้ามาแสวงหาความหมายและผลประโยชน์

ดังนั้น การพนันจึงทำหน้าที่อยู่ในโครงสร้างสังคม 3 ลักษณะ คือ

1) ช่องทางการหารายได้เสริม การเล่นพนันเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจรูปแบบที่เปิดโอกาสสำหรับผู้ที่มีความสนใจผู้ที่ชื่นชอบ เข้ามาแสดงความสามารถ เสี่ยงโชค เสี่ยงดวง โดยมีเงินตราเป็นสิ่งตอบแทน ความคาดหวังของรายได้สำหรับผู้เล่นและนักพนัน แทบทั้งหมดจะเป็นการวางแผนการเดิมพันในระยะสั้น เช่น การซื้อหวย ซื้อลอตเตอรี่ พนันบอล เล่นไพ่ ฯลฯ รายได้จากการเล่นพนันจะถูกนำไปเป็นค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันของผู้ประกอบการรายย่อย แรงงาน ผู้ที่อยู่ในภาคเกษตรกรรม หรือการนำไปซื้อข้าวของเครื่องใช้ พุ่มเฟื่อยบ้างในบางโอกาส หากมีเหลือจะนำไปเก็บเป็นเงินออมในกรณีฉุกเฉิน เงินที่ได้จากการเล่นพนันจะถูกนำไปใช้จ่ายอย่างเป็นระบบไม่ได้แตกต่างจากเงินที่มาจากประกอบการอาชีพหรือการทำงาน

ขณะที่กลุ่มเยาวชนได้มีพื้นที่ของการสร้างตัวตนอยู่บนแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ ด้านหนึ่งคือการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่มีความรวดเร็ว อีกด้านหนึ่งเยาวชนเหล่านี้ได้เอาตนเองเข้าไปเชื่อมโยงอยู่กับการเคลื่อนไหวของอีกซีกหนึ่งของโลกได้ เช่น การเดินทางท่องเที่ยวของบรรดาเซเลบ (celebrity) ต่าง ๆ หรือการแสดงถึงการมีชีวิตที่หรูหรา การหารายได้สูงจากการทำงานน้อย เป็นต้น เยาวชนเหล่านี้รับรู้ข้อมูลข่าวสารและมีความสามารถในการเรียนรู้ร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ซึ่งอาจได้เห็นข้อจำกัดต่าง ๆ ซึ่งโครงสร้างทางสังคมที่พวกเขาไม่สามารถที่จะวันสร้างเนื้อสร้างตัวในอีก 15-20 ปี ข้างหน้าอาจเป็นเรื่องที่ซ้ำเกินไป ดังในกรณีของกลุ่มเยาวชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่มีความพยายามผันตัวเองไปสู่การเป็นเจ้ามือรายย่อยเป็นตัวแทนให้กับเว็บพนันซึ่งจะเป็นวิธีการที่พวกเขาสามารถมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นได้ และช่องทางสื่อสังคมออนไลน์จึงเป็นช่องทางหนึ่งที่เยาวชนเข้ามาใช้เป็นทางเลือกในการสร้างรายได้ เช่น การนำสินค้ามาขาย หรือการเล่นพนันในระบบออนไลน์ รายได้ที่ได้พวกเขาหามาได้จะถูกนำไปใช้จ่ายตามความต้องการของช่วงวัยบางส่วนอาจแสดงออกสู่สังคมออนไลน์เพื่ออาจชี้ให้เห็นว่าพวกเขาก็สามารถหารายได้ ดูแลตนเอง หรือนำเงินตราไปท่องเที่ยวยังสถานที่ต่าง ๆ ที่อาจถูกมองว่าเป็นก้าวเล็ก ๆ ก้าวหนึ่งของตัวชีวิตหนึ่งความสำเร็จของพวกเขาบนพื้นที่ทางสังคมดิจิทัล และการเล่นพนันของเยาวชน คือ “สนาม” ซึ่งเป็นพื้นที่การแสดงออกทางสังคมที่พวกเขาจะสามารถต่อรองกับอำนาจกระแสหลัก วัฒนธรรมหลักของสังคมที่ยึดกุมความคิดแบบ “เด็กดี” ซึ่งพื้นที่นี้พวกเขาสามารถจะแสดงตัวตนที่สามารถรับการยอมรับได้

2) กิจกรรมสันทนาการและการปลดปล่อยทางอารมณ์ การเล่นพนันอาจถือเป็นกิจกรรมทางสังคมเพื่อใช้ในการพักผ่อนรูปแบบหนึ่งของบรรดาผู้เล่นการพนัน เนื่องจากจำนวนเงิน ปริมาณการเล่นที่ไม่สูงมาก เป้าหมายหลักของการเล่นพนันไม่ได้คาดหวังเกี่ยวกับเงินตราเป็นหลัก และผู้เล่นจะเล่นกันระยะสั้นไม่มีความพยายามที่จะเล่นต่อหรือเอาคืนเมื่อตนเองต้องเป็นฝ่ายเสีย ผู้เล่นจะใช้การพนันเป็นกิจกรรมทางสังคมในรูปแบบหนึ่งเพื่อการพักผ่อน แลกเปลี่ยนประสบการณ์พูดคุย ไม่ได้แตกต่างจากการออกเดินทางท่องเที่ยวตามพื้นที่อื่น การตกปลา การเดินป่า เป็นต้น การเล่นพนันจึงถือเป็นการใช้เวลาว่างที่ตนเองมีอยู่เพื่อไปทำกิจกรรมที่ตนเองชื่นชอบในฐานะที่เป็นปัจเจกคนหนึ่ง

การปลดปล่อยทางอารมณ์ ความผิดหวัง ความคับข้องจากการถูกเอารัดเอาเปรียบจากการทำงานและค่าจ้างที่มีอัตราต่ำ รายได้ไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ระบบสวัสดิการรัฐที่ยังตอบโต้กับชีวิต การเล่นพนันจึงเป็นส่วนหนึ่งของการเยียวยาทางอารมณ์ เช่น การแสดงอาการดีใจอย่างตื่นเต้นเมื่อตนเองได้รับเงินรางวัลจากการถูกหวยหรือการเดิมพันชนิดอื่น ๆ หรือการเข้ามาร่วมเล่นอยู่ในวงการเล่นเพื่อให้ตนเองลืมเรื่องทุกข์ร้อนจากการประกอบอาชีพในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เนื่องจากการเล่นพนันบางชนิดที่ผู้เล่นจะต้องมีสมาธิเพื่อจดจ่อและตั้งใจสำหรับการเดิมพัน หรือการดึงตนเองเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการแข่งขันเกมกีฬาผ่านตัวกลางหรือเงินตราด้วยการเล่นพนัน

อย่างไรก็ตามบทความนี้เห็นว่า “การพนัน” มีใช้พื้นที่ปลดปล่อยความตึงเครียดของอารมณ์ที่ไม่นำมาสู่ความวุ่นวายทางสังคมเพียงอย่างเดียว แต่ขยับขยายการอธิบายต่อไปว่าการปลดปล่อยอารมณ์ของบุคคลจะไม่อาจหายอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด แต่ขณะเดียวกันนี้ได้ทยอยสะสมความเจ็บปวดและผิดหวัง ปัญหาจากการดำเนินชีวิตประจำวันที่อาจวันจะระบายออกมาอย่างรุนแรงก็ได้ หรือกล่าวว่าการเล่นพนันที่เป็นปัญหา ส่วนหนึ่งมาจากโครงสร้างความเหลื่อมล้ำที่ไม่เท่าเทียมกัน ผู้คนระดับล่างที่มีข้อจำกัดหลายด้านจึงหันหน้าเข้าสู่การเล่นพนัน

3) การประกอบสร้างเครือข่ายทางสังคมใหม่ การพนันคือ พื้นที่ของชุมชนใหม่ทางสังคมในเมือง ดันชีชีวิตหนึ่งของความเป็นเมือง คือ สังคมที่เป็นปัจเจกมีความเป็นส่วนตัวสูง ความสัมพันธ์ทางสังคมเชิงเครือญาติหรือความสัมพันธ์แบบชุมชนดั้งเดิมที่หดหายไป การประกอบสร้างชุมชนแบบใหม่ทางสังคมที่รวบรวมผู้คนที่มีความชื่นชอบและความผันผวนเดียวกันเข้ามาอยู่รวมกันในชุมชนเสมือนแบบใหม่

ชุมชนแห่งนี้จึงเป็นพื้นที่ที่ผู้คนได้เข้ามาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทัศนคติที่มีต่อกิจกรรมการเล่นพนัน เช่น ชุมชนของผู้เล่นหวย/ลอตเตอรี่ เป้าหมายร่วมกันของชุมชน คือ การถูกรางวัลถือเป็นหนึ่งหนึ่งที่สะท้อนความสามารถในการเอาชนะเจ้ามือหวยหรือลอตเตอรี่ที่มีรัฐบาลเป็นเจ้ามือ การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนจะทำให้พวกเขาได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับตัวเลข และการวางแผนเพื่อเล่นหวยด้วยวิธีการที่หลากหลาย ความเชื่อหนึ่งของชุมชนนี้ คือ ตัวเลขเป็นเรื่องที่สามารถคาดการณ์ได้อย่างมีเหตุมีผล ดังข้อมูลที่ปรากฏเป็นข่าวตามช่องทางการสื่อสารนานาชาติ การเล่นหวยโดยขาดการวิเคราะห์อาจจะนำมาสู่ความล้มเหลวในงวดนั้นได้

เครือข่ายทางสังคมแบบใหม่ได้ทำหน้าที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางสังคมอีกด้านหนึ่งด้วย เช่น การแลกเปลี่ยนข่าวสารด้านการศึกษาของบุตรหลาน การหาข้อมูลเกี่ยวกับการค้าขายหรือประกอบการร่วมกันเพื่อแสวงหาต้นทุนที่ถูกกว่า หรือการรวมตัวไปทำกิจกรรมทางสังคม การบริจาคสิ่งของน้ำท่วม บรรเทาสาธารณภัยตามพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบ เครือข่ายทางสังคมใหม่เหล่านี้อาจมีความหนาแน่นไม่เทียบเท่ากับเครือข่ายเชิงเครือญาติแบบเดิม กล่าวคือ เครือข่ายแบบเครือญาติอาจสามารถช่วยเหลือกันได้ถึง การฝากเลี้ยงลูกหลาน ดูแลบ้าน หรือหยิบยืมเงินได้ในบางครั้ง แต่เครือข่ายทางสังคมแบบใหม่อาจทำได้ค่อนข้างจำกัด

วิถีการผลิตในระบบทุนนิยมที่แทบไม่เปิดโอกาสให้ผู้ประกอบการรายย่อยขนาดเล็ก แรงงานระดับล่าง เกษตรกรรายย่อย รวมถึงผู้คนตัวเล็กตัวน้อยในสังคมได้ก้าวขึ้นมา มีตำแหน่งแห่งที่ทางสังคมเมือง การประกอบสร้างเครือข่ายสังคมแบบใหม่จึงเป็นพื้นที่ที่ผู้คนเหล่านี้สามารถแสดงออกถึงความรู้ความสามารถ กลยุทธ์และชั้นเชิงทางด้านการพนันเพื่อประกอบสร้างตัวตนทางสังคม การได้รับการยอมรับถึงการเป็นผู้นำในการเล่นพนันที่อาจเปรียบเสมือนผู้นำการต่อสู้ของผู้คนที่อยู่ในชนชั้นล่างที่มีต่อระบบที่กำลังเอารัดเอาเปรียบพวกเขาอยู่ ขณะเดียวกันผู้คนในเครือข่ายสังคมการพนันนี้ก็ได้อัดฉีดคุณค่าทางจริยศาสตร์แบบเดิมที่กำลังทำหน้าที่กำกับสังคมให้เดินไปในเส้นทางที่เหมาะสม การประกอบสร้างการพนันใหม่ในฐานะที่เป็นเครื่องมือทางด้านเศรษฐกิจของผู้คนในระดับล่าง เป็นสถานพักผ่อนเมื่อยามเหนื่อยล้า และอาจเป็นอาวุธแบบหนึ่งที่พวกเขาใช้ตอบโต้ระบบที่กำลังรังแกอยู่

การเป็นเกราะป้องกันของกลุ่มเยาวชนที่มีความปลอดภัยสูงบนสังคมออนไลน์ เนื่องจากแพลตฟอร์มเหล่านี้จะมีการจัดเก็บข้อมูลและการรักษาความปลอดภัยส่วนบุคคลอยู่

ในระดับสูงที่สุด เยาวชนจึงมีความรู้สึกปลอดภัยและมั่นใจที่จะเข้าร่วมอยู่บนพื้นที่ออนไลน์นี้ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้พวกเขาได้แสดงศักยภาพและความสามารถอย่างเต็มที่เพื่อให้ได้รับการยอมรับจากบุคคลรอบข้างทั้งในโลกทางกายภาพและโลกเสมือน ตลอดจนการแสดงตัวตนของพวกเขาท่ามกลางพื้นที่ทางสังคมเชิงกายภาพหตุหายหรือถูกทำลายลงไป

3. แนวทางการจัดการการพนันในสังคมไทย

การพนันได้มีบทบาทและมีหน้าที่อยู่ในสังคมไทยมาโดยตลอดระยะเวลาทางประวัติศาสตร์ การเกิดขึ้นของกฎหมายการพนันหรือพระราชบัญญัติการพนันในปี พ.ศ. 2478 ที่ถูกปรับปรุงและนำมาบังคับใช้มาจนถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2564 ผู้วิจัยจะไม่ขออภิปรายในประเด็นของความล้าสมัยของกฎหมาย เนื่องจากมีนักวิชาการได้ชี้ให้เห็นในประเด็นเหล่านี้ไปค่อนข้างเยอะแล้ว แต่ประเด็นสำคัญจากการศึกษาโครงการชุดนี้ได้ชี้ให้เห็นได้ค่อนข้างชัดเจนว่า รัฐบาลมิได้ห้ามให้มีการพนันเกิดขึ้นได้ในสังคมเสียทีเดียว แต่รัฐบาลสามารถเล่นได้แต่ต้องขออนุญาต ดังนั้นโดยนัยนี้รัฐก็ไม่เคยปฏิเสธการพนันหรือบางครั้งกลับมีการสนับสนุนให้เล่นเพิ่มขึ้นด้วยในกรณีของการพิมพ์สลากกินแบ่งรัฐบาลเพิ่มขึ้น

การพนันหลายชนิดหรือการพนันในบัญชี ข. สามารถเล่นได้โดยขออนุญาตจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่ด้วยข้อกำหนดกฎระเบียบ มาตรการต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยให้มีการจัดการพนันบางชนิดไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้ เช่น การขออนุญาตเล่นการพนันตามบัญชี ข. ขณะที่เดินทางท่องเที่ยวไปกับครอบครัว การเล่นพนันเล็ก ๆ น้อย ๆ ขณะเวลาเดินทางพักผ่อนหรือการเล่นไพ่บนรถทัวร์ทัศนอาจรเพื่อแก้เหงาระหว่างการเดินทางไกล ซึ่งผู้เล่นพนันประเภทนี้ไม่ได้เล่นพนันเพื่อหวังเงินทองเป็นหลัก แต่หากเป็นการเล่นเพื่อคลายเหงาคลายเครียดจากการเดินทาง หรือการเล่นไ้ชนตามบ่อนบ้านหรือบ่อนผิดกฎหมายของชาวบ้านที่เล่นกันเพื่อสนุกในชุมชน และพวกเขาไม่สะดวกกับการไปเล่นที่บ่อนถูกกฎหมายเนื่องจากมีวันหยุดที่ไม่ตรงกับการเปิดของบ่อน หรือต้องมียาค่าเดินทางซึ่งถือเป็นต้นทุน ดังนั้นเมื่อพิจารณาแล้วอาจพบว่าการขออนุญาตการเล่นพนันตามกรณีที่กำลังกล่าวมาเป็นไปได้ค่อนข้างยากหรือเป็นไปได้ไม่ได้เลย การกำหนดมาตรการหรือข้อกำหนดเพื่อขออนุญาตนี้อาจไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้าน หรือพฤติกรรมการเล่นพนันของผู้เล่นเชิงสนทนาก่อนจนไม่สามารถนำไปปฏิบัติใช้ได้จริง จึงทำให้เกิดปรากฏการณ์การลักลอบการเล่นพนันที่ปรากฏเป็นข่าวโดยทั่วไป

กฎหมายฉบับเดียวกันนี้ยังคงมีปัญหาของการนิยามของการพนัน ผู้เล่นและนักเล่นพนัน จากภาพข่าวที่ปรากฏให้เห็นอยู่เป็นเนือง ๆ คือการจับกุมผู้สูงอายุที่ลักลอบการเล่นพนันที่มีวงเงินเพียงหลักสิบถึงหลักพันบาท แล้วถูกเรียกว่าเป็นนักพนัน ขณะที่บ่อนขนาดใหญ่ที่เปิดอยู่ตามหัวเมืองใหญ่เล่นการพนันในรูปแบบเดียวกัน ลักษณะเดียวกัน แต่วงเงินการเล่นอาจสูงถึงหลักแสนหรือหลักล้านบาท ความแตกต่างเมื่อพิจารณาตามรูปแบบการเล่นแล้วอาจไม่มีความแตกต่างกันมากนัก แต่ถ้าหากย้อนกลับมามีพิจารณาเชิงพฤติกรรมส่วนบุคคลจะพบได้ว่ามีความแตกต่างกันอยู่ค่อนข้างมาก ดังจะเห็นได้จากการเล่นพนันของกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่ยังคงเป็นการเล่นพนันโดยมีพื้นฐานทางสังคมแบบเครือญาติ ได้แก่ เล่นชนไก่ที่ถูกมองว่าเป็นการสืบทอดทางวัฒนธรรมเล่นเพื่อความสนุก การเล่นไพ่เป็นเพื่อนกับศพ (บ่อนงานศพ) หรือเล่นไฮโล บางครั้งอาจเป็นการลักลอบเล่นพนันร่วมกันเพื่อคลายความเหงาบรรเทาความเบื่อหน่ายของชีวิต กลุ่มผู้เล่นในกลุ่มนี้จะมีเป้าหมายการเล่นเพื่อการบันเทิงหรือเป็นกิจกรรมสันทนาการ ขณะที่กลุ่มผู้เล่นแบบนักพนันจะมีความพยายามในการเล่นพนันสูง และมีเป้าหมายค่อนข้างชัดเจนให้ความสำคัญกับเงินตราเป็นหลัก การปรับปรุงการนิยามของนักพนันจะทำให้มีการจำแนกระหว่างผู้เล่นที่มีลักษณะการเล่นเชิงสันทนาการหรือบันเทิงออกจากนักพนันที่มีความพยายามในการเล่นที่สูงกว่าและมีเป้าหมายในการเล่นเพื่อเงินตรา

ปัญหาของการนิยามการพนันที่ค่อนข้างกว้างจนอาจกล่าวได้ว่ากิจกรรมการทายผล การทำนายฝีมือที่มีเงินตราหรือสิ่งของเป็นสื่อกลางแทบทุกชนิดเป็นการพนันแทบทั้งสิ้นโดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาปริมาณมากน้อยของเงินตราหรือวัตถุ จึงนำไปสู่ความคลุมเครือของการนำกฎหมายไปสู่การปฏิบัติ และเป็นการเปิดช่องทางให้เกิดการเรียกรับผลประโยชน์จากเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมาย เช่น บางกรณีอาจมีการจับการลักลอบเล่นการพนันในวงเงินเพียงไม่กี่ร้อยบาท แต่ด้วยความหวาดกลัวของการเสียชื่อเสียง การมีประวัติทำผิดกฎหมาย หรือการเสียเวลาที่ต้องไปเสียค่าปรับ เป็นต้น ผู้ถูกจับกุมอาจเสนอผลประโยชน์ (สินบน) ให้กับเจ้าหน้าที่ผู้จับกุมไม่ให้อย่างถูกดำเนินคดีตามกฎหมายก็เป็นได้ ถึงแม้ว่าบางครั้งจำนวนเงินที่ให้อาจสูงกว่าเงินที่เล่นการพนันก็เป็นไปได้

แนวทางการจัดการการพนันในสังคมไทยจะต้องมีการปฏิรูปกฎหมายการพนันที่จะต้องมีการจัดวางตำแหน่งแห่งที่

ของการพนันให้มีความชัดเจน เพื่อเสนอต่อไปว่าการจัดการการพนันที่เหมาะสมคือการทำให้การพนันมีความชัดเจนทางกฎหมาย ไม่คลุมเครือ กล่าวคือ กฎหมายอนุญาตให้เล่นได้แต่กระแสมองว่าการพนันเป็นสิ่งเลวร้ายทางสังคม จนนำมาสู่การควบคุมการพนันแบบความคลุมเครือ การปรับปรุงการนิยามของการพนัน ผู้เล่น นักเล่นพนันเพื่อจำแนกผู้คนเชิงพฤติกรรม การควบคุมโดยใช้กลไกของรัฐบาลส่วนกลางร่วมกับกลไกอำนาจการปกครองของท้องถิ่นในการควบคุมการเล่น และการใช้เทคโนโลยีอัจฉริยะด้านต่าง ๆ เข้ามาเก็บข้อมูลของผู้ที่เข้ามาเล่นพนันที่เป็นไปตามกฎหมาย ข้อมูลเหล่านี้อาจถูกนำมาประกอบในการพิจารณาสนับสนุนความช่วยเหลือต่าง ๆ จากนโยบายของรัฐได้

อภิปรายผลการวิจัย

ข้อค้นพบจากบทความวิจัยนี้สามารถนำมาอภิปรายผลร่วมกับแนวคิดจากการศึกษาการพนันเชิงโครงสร้างของ Edward Devereux และ Nechama Tec ด้วยการอธิบายว่าการพนันเป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีหน้าที่ยู่ในโครงสร้างทางสังคมซึ่งทำหน้าที่จรรโลงใจ เยียวยาจิตใจ ไม่ให้ผู้คนต้องออกไปทำพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากสังคม ภายใต้ความเหลื่อมล้ำของระบบเศรษฐกิจและการเอารัดเอาเปรียบจากการทำงาน ผลการวิจัยการพนันภาคกลางนี้ได้มีข้อสรุปสอดคล้องกับ Devereux และ Tec กล่าวคือ การพนันเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างทางสังคมที่มีบทบาทและหน้าที่เป็นกิจกรรมทางสันทนาการ ทำหน้าที่ให้ความหวังกับผู้คนภายใต้สังคมที่ไม่แน่นอนและผันผวนสูง ชาวบ้านไม่สามารถคาดการณ์ตลาดเดาหรือวางตำแหน่งแห่งที่ของตนเองในอนาคตได้ จึงทำให้พวกเขาเข้าสู่วิถีการเล่นพนันเพื่อใช้เป็นเครื่องมือผ่อนคลายอารมณ์ แต่เมื่อพิจารณาตามข้อสรุปนี้จะเห็นได้ว่าหน้าที่ของการพนันอยู่ในโครงสร้างแบบหนึ่งสถิติหรืออาจมีความเปลี่ยนแปลงค่อนข้างน้อยและขาดพลวัต นอกจากนี้เราจะไม่สามารถจะเห็นอารมณ์ความรู้สึกอีกด้านหนึ่งที่ผู้คนถูกกระทำจากสังคม การเอารัดเอาเปรียบในชีวิตประจำวันและความสิ้นหวัง

การพนันภายในบทความนี้จึงไม่ได้ทำหน้าที่เป็นบทบาทเพียงหนึ่งเดียวในโครงสร้างทางสังคมตามความคิดของ Edward Devereux และ Nechama Tec แต่ภายใต้ฉากหลังของการพนันนั้นกลับเต็มไปด้วยแรงกดดันทางสังคมค่อนข้างสูง ความไม่พอใจ ความเจ็บปวด และความคาดหวังจากสังคมและการเมือง ดังจะเห็นได้จากความพยายามที่จะใช้

“พื้นที่” “สนาม” ของการพนัน ที่ตอบโต้ ต่อด้าน หรือการต่อรอง เพื่อเข้าไปอยู่ในโครงสร้างเพื่อการขยับเลื่อนสถานะ เนื่องจากผู้เล่นพนันเหล่านี้อยู่ในสถานะด้านล่างทางสังคม และเห็นว่าการปรับเปลี่ยนตำแหน่งแห่งที่ทางเศรษฐกิจ สังคมของตนเองให้สูงขึ้นไปเป็นไปได้น่ายาก จึงกลายเป็นความพยายามที่จะใช้ “สนามของการพนัน” เหล่านี้ เป็นเครื่องมือของการประกอบสร้างตัวตนใหม่ การถักทอ เครือข่าย เพื่อการแสวงหาและสร้างโอกาสในการสร้างฐานะ ของตนเอง ในโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ไม่สามารถตอบโต้ภัยกับการดำเนินชีวิตของพวกเขาได้ นอกจากนี้การพนันจึงเป็นกลไกการทำงานอยู่บนโลกเสมือนจริง หรือสังคมออนไลน์ได้กลายเป็นเกราะป้องกัน (barrier) ที่กลุ่มเยาวชนและคนหนุ่มสาวได้เข้ามาแสดงความสามารถ และตัวตนของตนเองได้อย่างเสรีภาพ ดังนั้น “หน้าที่ของ การพนัน” ในบทความนี้มองว่า การพนันเป็นสภาวะชั่วคราว คอยทำหน้าที่ระบายอารมณ์ความตึงเครียดได้ในบางครั้ง และ เวลาเดียวกันนี้แรงกดดันทางสังคมในระยะยาวยังคงปรากฏ อยู่ให้เห็นอย่างเนื่อง ๆ การพนันจึงทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพได้เพียงระยะหนึ่ง และเมื่อความอดทนอดกลั้น ของคนที่ติดสังคมเริ่มลดลง การพนันที่มีความไม่แน่นอน และไม่มีความสามารถที่จะตอบโต้ภัยทางเศรษฐกิจได้ ในระยะยาว ปัญหาทางการเงินเริ่มมีแรงกดดันสูงขึ้น พวกเขา ก็พร้อมที่จะปลดปล่อยแรงกดดันซึ่งอาจนำมาสู่ ความเปลี่ยนแปลงและการจัดการทางสังคมใหม่ก็เป็นได้

บทความนี้นำมาอภิปรายผลร่วมกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตามแนวทางเศรษฐศาสตร์การเมือง การศึกษาของ Praditsil et al. (2016) เครือข่ายชนชั้นนำทางเศรษฐกิจการเมือง กระบวนการและผลกระทบของบ่อนคาสิโนตามชายแดน ไทย-กัมพูชา ประเด็นของเครือข่ายชนชั้นนำที่เป็นทางการ ที่ประกอบด้วยชนชั้นนำทางเศรษฐกิจ และชนชั้นนำ ทางการเมือง แต่บทความนี้ได้เสนอว่าการพนันได้นำไปสู่การ สร้างเครือข่ายทางสังคมแบบไม่เป็นทางการผ่านปฏิบัติการ ที่หลากหลายของผู้คนในหลากหลายระดับทางสังคม

เมื่อนำมาอภิปรายผลร่วมกับงานวิจัยในประเด็นเชิง วัฒนธรรม การศึกษาของ Panyagaew (2014) เรื่อง พนันบอล อำนาจ และความเป็นชาย และ Thanchotikan (2014) เรื่อง หวย: ความรู้และความหมายในมุมมองของผู้หญิง ได้แสดงให้เห็นถึงการสร้างพื้นที่ทางสังคมใหม่เป็นสัญลักษณ์ ทางอำนาจ การจัดการเครือข่ายทางสังคมซึ่งมีความสอดคล้อง ร่วมกันในประเด็นของการสร้างพื้นที่ทางสังคม โดยบทความ

วิจัยนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงพื้นที่ทางสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ได้เข้ามา มีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการพนัน หรือการใช้พื้นที่ออนไลน์ แสดงตัวตน กล่าวได้ว่าเป็นการใช้ชีวิตประจำวันบนแพลตฟอร์ม ออนไลน์ และประเด็นของการเล่นพนันในสังคมเมืองของ Toaditthep (2018) การพนันฟุตบอลในชีวิตประจำวันของ สังคมอุตสาหกรรมด้วยการอธิบายว่าการพนันฟุตบอล คือปฏิบัติการสังคมของกลุ่มแรงงานระดับล่าง การศึกษานี้ ได้ขยายการอธิบายต่อไปในมิติอื่น ๆ ทั้งในเชิงของปัญหา ทางด้านเศรษฐกิจการเงินของผู้คนที่ประกอบอาชีพ ผู้ประกอบการ เกษตรกรรม และกลุ่มเยาวชน และการศึกษา ที่เข้าไปถึงโครงสร้างอารมณ์ความรู้สึก เช่น ความผิดหวัง การแสดงให้เห็นถึงความอึดอัดของแรงงานในระดับล่าง และ การจำแนกความแตกต่างระหว่างผู้เล่นพนันที่มีเป้าหมาย เพื่อการบันเทิง การพักผ่อน กับนักพนันที่มีวัตถุประสงค์ การเล่นเพื่อเงินตราเป็นหลัก

ข้อเสนอแนะ

1. หน่วยงานของรัฐจะต้องมีความชัดเจนกับการพนัน ที่วางอยู่บนฐานคิดทางด้านสังคม วัฒนธรรม และกฎหมาย ที่สามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถ ควบคุมการเล่นพนันได้อย่างเหมาะสม
2. ควรมีการศึกษาการพนันทางด้านมานุษยวิทยา สังคมวิทยา เพื่อนำเสนอมุมมองการพนันที่มีความหลากหลาย ซึ่งจะนำไปสู่การจัดวางนโยบาย กลไกและวิธีการจัดการ กับการพนันที่สอดคล้องไปกับบริบททางสังคม

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง “โครงสร้าง ผู้กระทำการ และปฏิบัติการทางสังคมของ การเล่นการพนันในพื้นที่ภาคกลาง” ได้รับการสนับสนุน ทุนวิจัยจากศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน สำนักงานกองทุน สนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

References

- Center for Gambling Studies. (2019). **Report on the Situation of Gambling in Thai Society in 2019** (รายงานสถานการณ์การพนันในสังคมไทยปี 2562). Bangkok: Center for Gambling Studies, Chulalongkorn University.
- Frey, J. H. (1984). Gambling: A sociological review. **The**

- Annals of the American Academy of Political and Social Science**, 474: 107-121.
- Gambling Act B.E. 2478 (พระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478). (1935, February 1). **Royal Thai Government Gazette** (No. 52, p. 1978). [Online]. Retrieved December 20, 2021 from <http://web.krisdika.go.th/data/law/law2/%A127/%A127-20-9999-update.htm>
- Geertz, C. (2000). **The Interpretation of Cultures: Selected Essays**. New York: Basic Books, Inc.
- Inthakesorn, Kittituch. (2010). **Behavior and Attitude Towards Football Gambling of The University Student in The Eastern Region** (พฤติกรรมการเล่นพนันฟุตบอล: กรณีศึกษานักศึกษาระดับอุดมศึกษาแห่งหนึ่งในภาคตะวันออก). Master's dissertation, Burapha University, Chonburi, Thailand.
- Jeamteerasakul, Somsak. (2008). **When the Pridi Banomyong Set up a "Casino"** (เมื่อปรีดี พนมยงค์ ตั้ง "สถานกาสิโน"). Prachatai. [Online]. Retrieved November 20, 2021 from <https://prachatai.com/journal/2008/03/16059>
- Limsatit, Paisal. (2013). **Problems Analysis of Gambling Act 1935** (บทวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478). [Online]. Retrieved November 20, 2021 from https://www.gamblingstudy-th.org/imgadmins/book_file/Paisan_Analysis%20on%20Gambling%20Act%202478.pdf
- McMillen, J. (1996). Understanding Gambling: History, Concepts and Theories. In J. McMillen (Ed.), **Gambling Cultures: Studies in History and Interpretation**, (pp. 6-39). New York: Routledge.
- Ministerial Regulation No. 18 (B.E. 2504) Gambling Act B.E. 2478 (กฎกระทรวง ฉบับที่ 18 (พ.ศ. 2504) ออกตามความในพระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478). (1961, November 13). **Royal Thai Government Gazette** (No. 78 Chapter 95, pp. 1238-1244). [Online]. Retrieved December 20, 2021 from http://mis.dopa.go.th/dopalaw/law_file/126_03032017758228223.47655.pdf
- Ministerial Regulation No. 20 (B.E. 2524) Gambling Act B.E. 2478 (กฎกระทรวง ฉบับที่ 20 (พ.ศ. 2524) ออกตามความในพระราชบัญญัติการพนัน พุทธศักราช 2478). (1981, September 24). **Royal Thai Government Gazette** (No. 98 Chapter 170 Special, pp. 22-27). [Online]. Retrieved December 20, 2021 from http://mis.dopa.go.th/dopalaw/law_file/128_03032017863308403.65814.pdf
- Office of the National Economic and Social Development Council. (2019). **Gross Regional and Provincial Product Chain Volume Measures 2019 Edition** (ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด แบบปริมาณลูกโซ่ ฉบับ พ.ศ. 2562). Bangkok: Author.
- Panyagaew, Wasan. (2014). **Thai Football, History, Power, Politic and Masculinity** (ฟุตบอลไทย ประวัติศาสตร์อำนาจการเมือง และความเป็นชาย). Bangkok: Center for Gambling Studies, Chulalongkorn University.
- Panyagaew, Wasan. (2016). **Thai Premiere League: Woman, Power, Fan Cultural and New Class** (ฟุตบอลไทยพรีเมียร์ลีก: ผู้หญิงอำนาจ วัฒนธรรมแฟน และชนชั้นใหม่). Bangkok: Center for Gambling Studies, Chulalongkorn University.
- Piriyarangsarn, Sungsidh. (2003). Illegal Lottery: Structure and Changing (หวยใต้ดิน : โครงสร้างและการเปลี่ยนแปลง). In P. Kanthasorn (Ed.), **The Gambling Economy: A Policy Choice** (เศรษฐกิจการพนัน: ทางเลือกเชิงนโยบาย), (pp. 171-226). Bangkok: The Government Lottery Office.
- Polyiam, Chawengsak. (2003). **Factors Affecting the Illegal Lottery Purchase of The People: A Case Study of Meawadee District, Roy-Ed Province** (ปัจจัยที่มีผลต่อการ (ซื้อ) เล่นหวยใต้ดินของประชาชน กรณีศึกษา: อำเภอเมยวดี จังหวัดร้อยเอ็ด). Master's dissertation, Burapha University, Chonburi, Thailand.
- Praditsil, Chaiyon, & Krueanuan, Chainarong. (2013). **Power Structure and The Capital Accumulation Process in Chonburi, under the project "Towards a More Equitable Thailand : A Study of Wealth, Power And Reform"** (โครงสร้างอำนาจและ

- การสะสมทุนในจังหวัดชลบุรี ภายใต้โครงการ “สู่สังคมไทยเสมอหน้า การศึกษาโครงสร้าง ความมั่งคั่งและโครงสร้างอำนาจเพื่อการปฏิรูป”). Bangkok: The Thailand Research Fund (TRF).
- Praditsil, Chaiyon, Tianam, Nakrob, Sarana, Wongtham, Ubalee, Chuwong, & Kwannate, Jutinun. (2016). Political economic elite network and impacts of Thailand – Cambodia borderline casino in the eastern region provinces (เครือข่ายชนชั้นนำทาง เศรษฐกิจการเมืองและผลกระทบของบ่อนกาสิโน ตามชายแดนไทย-กัมพูชา ในเขตจังหวัดภาคตะวันออก). *Romphruek Journal*, 34(1): 189-207.
- Sartupark, Preecha. (2014). **Behavior, Causes, and Impacts of Underground Lottery Gambling among People in Preak Sa Sub-District, Samut Prakan Province** (พฤติกรรม สาเหตุ และผลกระทบจากการเล่นพนันหวยใต้ดินของประชาชนในเขตตำบล แพรกษา จังหวัดสมุทรปราการ). Master's dissertation, Burapha University, Chonburi, Thailand.
- Satayanuruk, Attachak. (2015). **The Process of Turning Students into Kids** (กระบวนการทำให้นักศึกษา กลายเป็น “เด็ก”). Bangkokbiznews. [Online]. Retrieved November 20, 2021 from <https://www.bangkokbiznews.com/blogs/columnist/110146>
- Srangsok, Sodsai, & Plangwan, Nont. (2014). **How Casino Have Changed the Way of People Gambling in the Region: A Case Study of Casino in Chong-sa-ngum – Chong-Ja-Rok-Jeam Unlongve Anlong Veng District Oddar Meanchey Province Cambodia** (บ่อนกาสิโน ช้องสะง่า-ช่องจรีอกเจียม อ.อัลลองเวง จ.อุดรเมย์ชัย ประเทศกัมพูชา ส่งผลให้วิถีพนันของชาวบ้านในพื้นที่ต่อแดนเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร). Bangkok: Center for Gambling Studies, Chulalongkorn University.
- Suesawalak, Thitimon. (2013). **Behavior in Buying Underground Lotteries Among People Living in Tambon Ang-Sila, Amphur Muang, Chon Buri Province** (พฤติกรรมกรรมการซื้อหวยใต้ดิน ของประชาชนในตำบลอ่างศิลา อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี). Master's dissertation, Burapha University, Chonburi, Thailand.
- Suksai, Bussara. (2004). **Behavior of Underground Lottery Gambling: A Case Study of People in Klong Tumru** (พฤติกรรมกรรมการซื้อหวยใต้ดิน : ศึกษา กรณีประชาชนที่อาศัยในเขตเทศบาลคลองตำหรุ). Master's dissertation, Burapha University, Chonburi, Thailand.
- Thanchotikan, Yardfon. (2014). **Illegal Lottery: Knowledge and Meaning of The Woman** (ห่วย : ความรู้และความหมายในมุมมองของผู้หญิง). Bangkok: Center for Gambling Studies, Chulalongkorn University.
- The Government Lottery Office. (2020). **Historical Background of The Government Lottery Office** (ประวัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล). [Online]. Retrieved November 20, 2021 from <https://www.glo.or.th/about/history>
- Toadithep, Tanit. (2018). Sociology of gambling: On working class in industrial estate of dream (สังคมวิทยาของการพนัน : ว่าด้วยชนชั้นแรงงานในนิคมอุตสาหกรรมแห่งความฝัน). *Journal of Humanities and Social Sciences Surattthani Rajabhat University*, 10(2): 259-284.
- Vora-Sittha, Pornpen. (2014). The possibility of reshaping lottery money to long-term savings: A case study in Bangkok, Thailand (ความเป็นไปได้ในการแปลงเงินหวยเป็นเงินออม: กรณีศึกษาในเขต กรุงเทพมหานคร). *NIDA Development Journal*, 54(1): 49-76.
- Wongyeekul, Pinit. (2003). Football Gambling (การพนันฟุตบอล). In P. Kanthasorn (Ed.), **The Gambling Economy: A Policy Choice** (เศรษฐกิจการพนัน: ทางเลือกเชิงนโยบาย), (pp. 337-377). Bangkok: The Government Lottery Office.